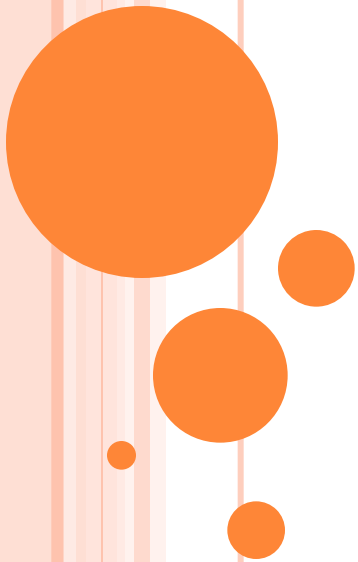

Лекція №17

на тему:

ТЕМПЕРАМЕНТ

ПЛАН

- ▣ 1. Поняття про темперамент.
- ▣ 2. Теорії темпераменту.
- ▣ 3. Психологічна характеристика типів темпераменту: холеричного, сангвінічного, флегматичного, меланхолійного. Позитивні та негативні сторони кожного типу темпераменту.
- ▣ 4. Роль темпераменту в навчанні та праці. Можливості зміни темпераменту в процесі життя та діяльності.

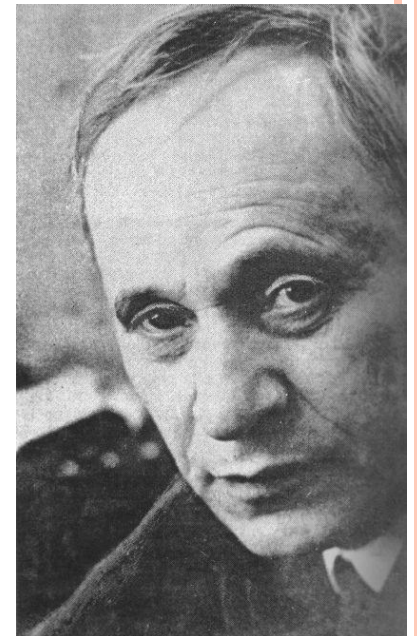
1. Поняття про темперамент.

“Уявіть собі дві річки - одну спокійну, рівнинну, другу – стрімку, гірську. Течія першої ледве помітна, вона плавно несе свої води, в неї немає яскравих сплесків, бурхливих водопадів, сліпучих бризків.”

Течія другої – повна протилежність. Річка швидко несеться, вода в ній шумить, гримить, клекоче і, вдаряючись в каміння, розбивається в клубки піни”.

Психолог В.С.Мерлін так образно порівнював людей різного типу темпераменту

Серед індивідуальних особливостей особистості, які яскраво характеризують поведінку людини, особливе місце займає темперамент.

Темперамент - це індивідуальні особливості людини, що визначають динаміку перебігу психічних процесів та поведінки. Під динамікою розуміють:

- темп;**
- ритм;**
- тривалість;**
- інтенсивність психічних процесів.**

Темпераменти: ескіз статуй XVII ст., частина Grande Commande, автор Шарль Лебрен

**Холеричний
темперамент**

**Флегматичний
темперамент**

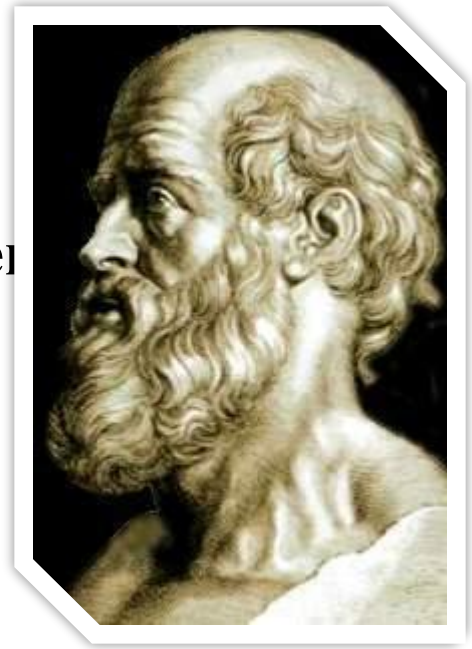
**Меланхолійний
темперамент**

**Сангвінічний
темперамент**

2.ТЕОРІЇ ТЕМПЕРАМЕНТУ.

**Вперше описав типи темпераменту давньогрек
лікар Гіппократ
(V ст. до н.е.).**

**Гуморальна теорія Гіппократа
(гумор – рідина)**

- сангвінік - переважає кров
("сангва")**
- холерик - жовч ("холе")**
- флегматик - слиз, лімфа
("флегма")**
- меланхолік - чорна жовч
("меланхоле")**

**На сьогодні
залишилась лише
термінологія,
пояснення не
відповідне
дійсності.**

Цікаву психологічну характеристику типів темпераменту дав німецький філософ XVIII ст. І.Кант. Він вважав:

- у сангвініка переважає прагнення до насолоди;**
- у меланхоліка – нахил до печалі і суму;**
- у холерика – прагнення до пристрасті;**
- у флегматика – у всьому виявляється холоднокрівність.**

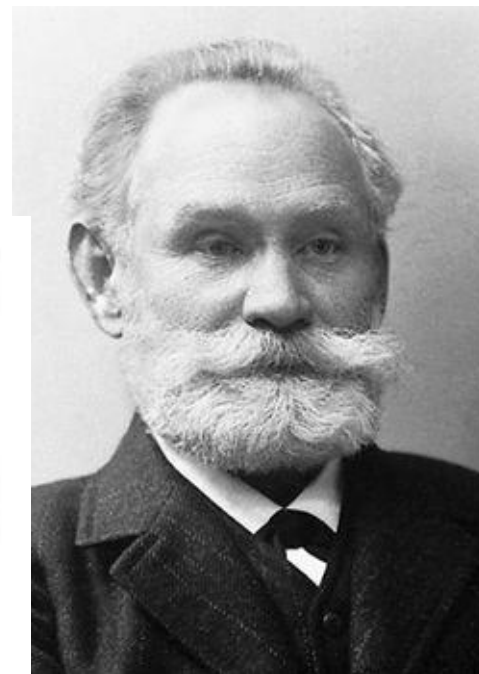

Компоненти, які визначають темперамент:

- **загальна активність психічної діяльності та поведінки;**
- **рухова (моторна) та мовно-рухова активність;**
- **емоційна активність (виражається в емоційній вразливості, імпульсивності).**

Найбільш вдалу спробу пояснити фізіологічні основи типів темпераменту зробив І.П.Павлов.

Він вважав, що в основі типу темпераменту лежить тип вищої нервової системи, що визначається властивостями збудження і гальмування:

- 1. Сила процесів збудження і гальмування.**
- 2. Врівноваженість процесів збудження і гальмування.**
- 3. Рухливість процесів збудження і гальмування.**

Сила нервових процесів - це здатність нервових клітин переносити тривале чи короткочасне, але дуже концентроване збудження і гальмування.

Слабкість нервових процесів - протилежна ознака.

Врівноваженість нервових процесів - пропорційне співвідношення збудження і гальмування (неврівноваженість - протилежна ознака).

Рухливість нервових процесів - здатність нервових процесів швидко змінювати один одного (інертність, малорухливість - протилежна ознака).

3. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТИПІВ ТЕМПЕРАМЕНТУ: ХОЛЕРИЧНОГО, САНГВІНІЧНОГО, ФЛЕГМАТИЧНОГО, МЕЛАНХОЛІЙНОГО.

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ СТОРОНИ КОЖНОГО ТИПУ ТЕМПЕРАМЕНТУ.

**Співвідношення типів вищої нервової діяльності та
типів темпераменту.**

- 1. Сангвінік – сильний, врівноважений, рухливий.**
- 2. Холерик – сильний, неврівноважений, рухливий.**
- 3. Флегматик – сильний, врівноважений, інертний.**
- 4. Меланхолік – слабкий.**

**ОТЖЕ, Є 3 СИЛЬНИХ ТИПИ ТЕМПЕРАМЕНТУ:
ХОЛЕРИК,
САНГВІНІК
ФЛЕГМАТИК;**

2 ВРІВНОВАЖЕНИХ: САНГВІНІК, ФЛЕГМАТИК;

2 РУХЛИВИХ: САНГВІНІК, ХОЛЕРИК;

2 ІНЕРТНИХ: ФЛЕГМАТИК, МЕЛАНХОЛІК.

ПОДІЛЯЮТЬ ЛЮДЕЙ ЩЕ НА 3 ТИПИ ЗАЛЕЖНО ВІД СПІВВІДНОШЕННЯ ТИПІВ ТЕМПЕРАМЕНТУ:

- ❑ **Екстраверт /переважає холерик і сангвінік/**
- ❑ **Інтроверт /переважає флегматик і меланхолік/**
- ❑ **Аббоверт /всі типи темпераменту приблизно пропорційні/**

**Немає чистих типів темпераменту.
В кожного своє оригінальне
поєднання, але, при цьому, якийсь тип
темпераменту переважає.**

НЕ МОЖНА ВВАЖАТИ, ЩО ОДНІ
ТИПИ ТЕМПЕРАМЕНТУ ХОРОШІ,
ІНШІ ПОГАНІ. ТЕМПЕРАМЕНТ НЕ
ВИЗНАЧАЄ ХАРАКТЕРУ ЛЮДИНИ І ЇЇ
ЗДІБНОСТЕЙ.

Типи темпераменту у видатних людей:

холерик:

Суворов О.В.

Пушкін О.С.

САНГВІНІК

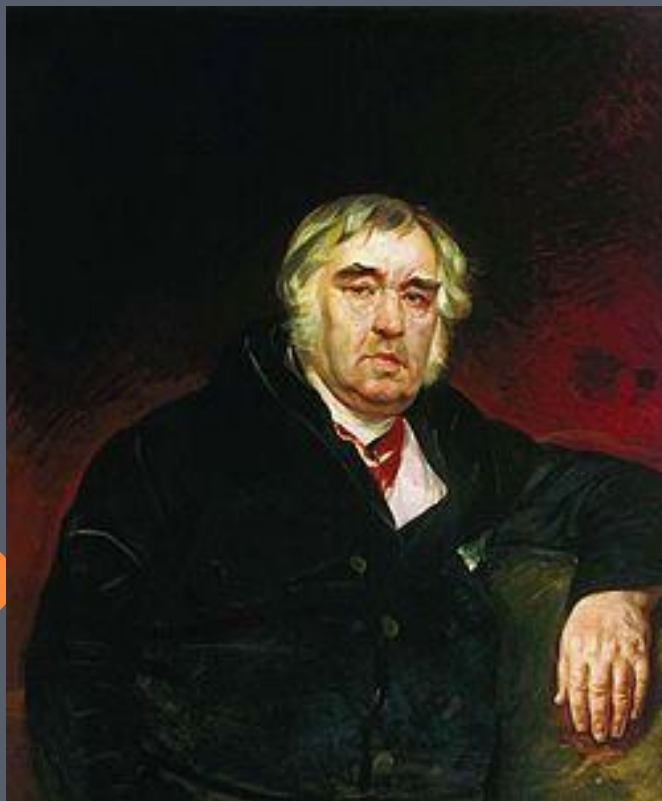
Наполеон I Бонапарт

Лермонтов М. Ю.

Герцен О.И.

ФЛЕГМАТИ К

Крилов И.А.

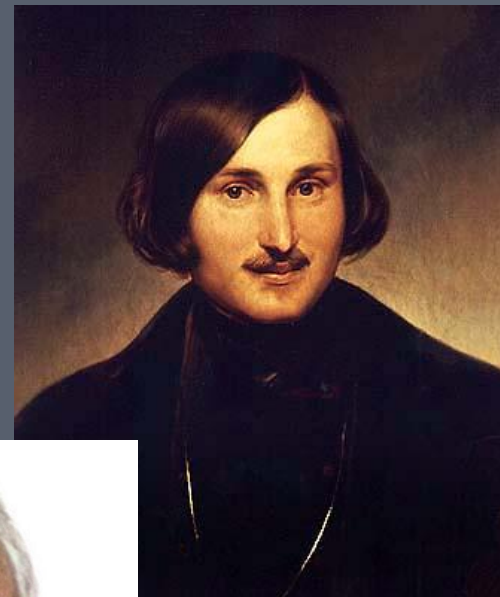

Кутузов М.И.

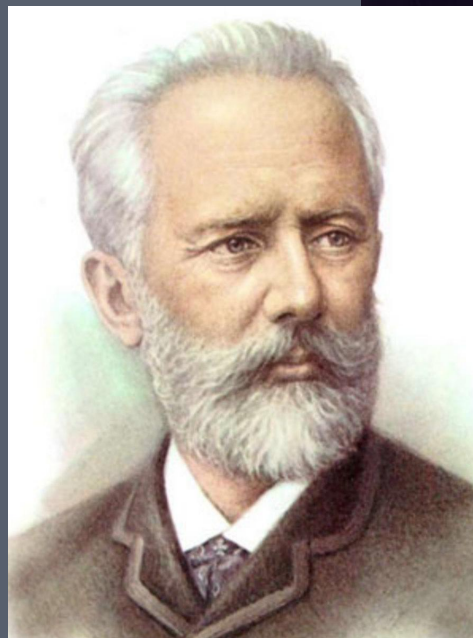
МЕЛАНХОЛІК:

Жуковський В.А.

Гоголь М.В.

Чайковський П.І.

4. РОЛЬ ТЕМПЕРАМЕНТУ В НАВЧАННІ ТА ПРАЦІ. МОЖЛИВОСТІ ЗМІНИ ТЕМПЕРАМЕНТУ В ПРОЦЕСІ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ.

На думку В.С.Мерліна, тип темпераменту не виявляється з моменту народження, а лише тоді, коли дозрівають основні властивості нервової системи.

Перші вияви темпераменту спостерігаються в тому, скільки і як кричить дитина впродовж доби, наскільки інтенсивні смоктальні рухи.

Тривога у вигляді підвищеної збудливості виявляється уже на першому місяці життя; імпульсивність, як індивідуальна особливість – на початку II року життя, агресивність – у 2,5 роки.

ТИП ТЕМПЕРАМЕНТУ ВІНИКАЄ НЕ ВЕСЬ ОДРАЗУ, А РОЗВИВАЄТЬСЯ В ПЕВНІЙ ПОСЛІДОВНОСТІ.

До специфіки вікових
особливостей нервової
системи в дошкільному
віці належать:

- слабкість процесів збудження та гальмування;
- неврівноваженість;
- дуже велика чутливість;
- швидке відновлення сил;
- слабо виражена інертність;
- звички дитини дуже нестійкі і швидко руйнуються.

ВАЖЛИВИМ Є ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ СПАДКОВОГО І НАБУТОГО У ФОРМУВАННІ ТЕМПЕРАМЕНТУ. ДЛЯ ВИВЧЕННЯ РОЛІ СПАДКОВОСТІ В ПОХОДЖЕННІ ТЕМПЕРАМЕНТУ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ МЕТОД БЛИЗНЮКІВ, ЯКИЙ ПІДТВЕРДЖУЄ УЧАСТЬ СПАДКОВОСТІ В ПОХОДЖЕННІ ОКРЕМИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТЕМПЕРАМЕНТУ /ІНТРОВЕРСІЇ - ЕКСТРАВЕРСІЇ, НЕВРОТИЗМУ, АФЕКТИВНОСТІ/.

Однак вчені не відкидають факту зміни типу нервової системи під впливом різноманітних зовнішніх умов.

**ЗМІНА ТИПУ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ПІД ВПЛИВОМ
ЗОВНІШНІХ УМОВ ВІДБУВАЄТЬСЯ ТОМУ, ЩО
ПОРЯД ІЗ ТАКИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ ЯК СИЛА,
ВРІВНОВАЖЕНІСТЬ, РУХЛИВІСТЬ НЕРВОВОЇ
СИСТЕМИ ІСНУЄ І ТАКА ВАЖЛИВА ВЛАСТИВІСТЬ,
ЯК *ПЛАСТИЧНІСТЬ*. КРІМ ТОГО, НЕРВОВІ
ПРОЦЕСИ ПІДДАЮТЬСЯ ЦІЛЕСПРЯМОВАНОМУ,
СИСТЕМАТИЧНОМУ ТРЕНУВАННЮ.**

**Так, навіть дуже збудливий
тип у процесі тренування може
розвинути здатність до сильного
гальмування.**

В деяких випадках спостерігалась зміна типу темпераменту в процесі погіршення побутових і матеріальних умов, після важкої хвороби, під впливом трагічних подій і в результаті виховної роботи. Але це стосується лише окремих рис, а не типу темпераменту в цілому.

В процесі вивчення дітей дошкільного віку можна виділити такі зміни темпераменту:

- зміна типу темпераменту в цілому;**
- зміна окремих властивостей темпераменту;**
- удосконалення структури темпераменту в ранньому віці.**

Фізіологічною передумовою зміни темпераменту у дошкільників є висока пластичність нервової системи.

Психологічною передумовою є підвищена вразливість, схильність до наслідування.

